

JOBBDALI EURÓPA- KONCEPCIÓK

KURUCZ BARNABÁS

A magyar konzervatív értelmiség a jobboldalt olyan érték, érdek és érzelmi közösségként határozta meg, amely organikus módon tagolt, azonban minden belső differenciája ellenére mégis egységet képez. Ezt a szerveződési módot nevezik „jobboldali törzsszövetségnek” (Békés Márton). Jelen tanulmányban a jobboldal ezen sajátos heterogenitását szeretném szemléltetni, még hozzá egy specifikus és igen aktuális témában: Európa jövője kapcsán. Ennek keretei közt a hazai közbeszédben már jól ismert nemzeti szuverenizmust, valamint a kortárs magyar jobboldaltól valamelyest távolabbi, Európát átfogó birodalmi gondolat vázlatát rajzolom meg.

NEMZETI SZUVERENIZMUS

„Kizárólag egy ország szuverén lakossága lehet képes annak a világnak a jövőbeli irányát befolyásolni, amelyet közösnek vall” – fogalmazott jelen folyóiratban a magyar származású szociológus, Frank Füredi.¹ A szociológiával szemben számos előítélet él, többek közt a tudományterület baloldali, internacionalista ideológiákhöz való vonzódása és ezzel összefüggésben a nemzeteszmé iránt tanúsított állítólagos távolságtartása vagy akár ellenségessége. Ezzel szemben Alfred Schütz, Max Weber, Hans Freyer vagy éppen az idézett Füredi olyan szociológiai modelleket alkottak, amelyek a nemzet leírására és megértésére szolgálnak. Ezek a gondolatok jól rezonálnak a mai jobboldal domináns, nemzeti-konzervatív irányzatával. Véleményem szerint a nemzeti szuverenizmus és a szociológia ötvözése az egyik lehetséges alternatíva a liberális törekvésekkel szemben.

A nemzet mint közös életvilág

Az emberek közösségekbe szerveződése a hétköznapiak része, családok, barátok, törzsek vagy akár egész nemzetek tömörülhetnek valamiféle egységbe. A résztvevők számára mindig van valamilyen értelemtelített kötődés, ennek révén kiemelt jelentőségűvé válik a közösség. Ezeknek a kötéseknek a felgöngyöltése, a mögöttes intenciók azonosítása a magasabb integrációs szinteken egyre több és több nehézséggel jár. A családban fellelhető szolidaritás leírása többnyire egyszerű, azonban a nemzet meghatározásának nehézségei hosszú történetre tekintenek vissza.

Max Weber, a német szociológia klasszikusa úgy vélte, hogy a nemzet fogalma „kétségtelenül azt jelenti, hogy az emberek bizonyos csoportjairól

¹ Frank FÜREDI: Miért a nép a szuverén? *Kommentár*, 2019/1, 41.

En tibi, formose sub forma Europa puellæ
Vitula fecundus pandit vit illa sinus.

MERIDIES.
Ridens Italiam dextra Cimbrorum sinifera
Obstat, Hispanum fronte geritq; folum.

Pectore habet Gallos, Germanos corpore gefat
Ac pedibus Graios, Saurotatursq; fouet.

Nemzetek Európája –
Europa regina ábrázolás
1582-ben
(Wikimedia Commons)

feltételezik, hogy sajátos szolidaritást éreznek másokkal szemben, vagyis a nemzet az értékek körébe tartozik.”² Weberhez hasonlóan az osztrák szociológus, Alfred Schütz is egyfajta természetes beállítódásként, az énre vonatkozó tudatos reflexiót megelőző szolidaritásként ragadta meg a közösséghez tartozás élményét. Az ember születését követően alapvetőnek veszi a környezetében élő más emberek létét, ahogy azok nyelvét, öltözködését, hagyományait, egy szóval kultúráját is. A másik megértése éppen ennek a közös tudásnak a révén lehetséges, Schütz ezt nevezte interszubbektivitásnak, amikor az emberek képesek egymás megértésére, annak ellenére, hogy tudatuk tartalmi közt nem állhat fenn a szó szigorú értelmében vett azonosság.³ A közös tudás szocializáció révén adható át, ugyanis a világ, amibe beleszületünk, már előttünk is létezett, tudásunk pedig csak kisebb részben saját tapasztalat, nagyobb részben közvetített ismeret. A családi, baráti vagy iskolai környezet jelentette társas terek teszik lehetővé a mindennapokban való tájékozódáshoz szükséges ismeretek átadását és elsajátítását. A hétköznapi hagyomány közvetítése túlmutat az egyszerű reprodukción, minden generáció alakít is rajta, majd továbbadja gyerekeinek, akik szintén módosítanak rajta. Ezt a közös, történetileg és kulturálisan szituált észlelést Schütz az életvilág fogalmával ragadta meg.⁴ Nos, jelen esetben a nemzetet életvilágként értelmezem, egy adott közösség mindennapi tudáskészletének totalitásaként. A nemzeti kultúra és annak intézményi formái teszik lehetővé, hogy másokkal közös tudásunk legyen, megérthessük egymást, és otthon érezzük magunkat ott, ahol élünk.

Amennyiben elfogadjuk, hogy a kulturálisan és történetileg meghatározott társas világ afféle természetes közegeként közös vonatkoztatási sémát jelent számunkra, akkor az eltérő életvilághoz – jelen fejezetben más nemzethez –

2 Max WEBER: *Politikai szociológia*. ford. ERDÉLYI Ágnes, Helikon, Bp. 2009. 42.

3 Alfred SCHÜTZ: *A társadalmi valóság értelemfeltételezése = A fenomenológia a társadalomtudományokban*. szerk. HERNÁDI Miklós, Gondolat, Bp. 1984.

4 Alfred SCHÜTZ – Thomas LUCKMANN: *Az életvilág struktúrái = A fenomenológia... I.m.*

tartozás elidegenítő hatású, ugyanis új környezetben a bevett viselkedés és kommunikáció csődöt mond, az ember elveszti orientációs képességét. Az *idegen* ekkor tapasztalja meg, hogy a számára természetes és alapvető ismeretei, tájékozódási sémái az új helyzetben hasznavehetetlenek, félreértéshez, akár konfliktushoz is vezethetnek.⁵ A legegyszerűbb példa az anyanyelv, de ide sorolhatók a szexuális tiltások vagy éppen a másik emberrel való helyes viselkedés is. Az újonnan érkezettek integrációs folyamata hosszú időt is felöllelhet, akár generációkon is átívelhet, hiszen az éppen csak elsajátított stratégiák és minták ismeretlenségükből következően még esetlenek, nem integráns részei a viselkedésnek. A személy válsága vagy az asszimilációval vagy a tartós elkülönüléssel ér véget (párhuzamos társadalmak). Előbbi biztosítja egy társadalom önazonosságának fennmaradását, míg utóbbi a csoport teljes széteséséhez is vezethet.

Hans Freyer német szociológus nyomán elmondható, hogy a nemzeti kultúra intézmények formájában stabilizálódik, tehát objektivált alakot ölt a közös hagyomány.⁶ A közösség védelme érdekében hatalmi szervek jönnek létre, melyek közül a nemzetállam az egyik legfőbb ilyen intézmény. Max Weber úgy vélte, hogy a nemzet egyediségének megőrzésére irányuló törekvések vallási gyökereket, ugyanis egykor a gondviselés küldetéslegendájából alakult ki a nacionalizmus messianisztikus karaktere.⁷ Idővel aztán a vallási jelleg háttérbe szorult, de a csoport egyediségének megőrzésére vonatkozó igény fennmaradt. A nemzeti szuverenista gondolkodók ma is gyakran hozzák összefüggésbe a nemzetet kultúrjainak pótolhatatlanságával, ezáltal utasítva el a globalizáló és univerzalizáló törekvéseket. Frank Füredi úgy látja, hogy a népszuverenitás térnyerése a politika „nemzetiesedését” hozta magával, ennek eredményeként a nép, a nemzet és a demokrácia szerves egységet képez.⁸ Füredi, Freyer és Shütz gondolatait összeolvasva elmondható, hogy a nemzet mindennapi tudáskészlete, hagyománya (életvilága) a demokrácia révén szorosan összefügg az állammal, ami a nép kultúrájának politikai intézménye.

A nemzet és ellenzói

Napjainkban a nagy gazdasági szervezetek, cégek, továbbá az egész világra kiterjedő kommunikációs hálózatok szintetizálni kezdték a lokális életvilágokat. A liberalizmus, mely ma Nyugat-Európában az irányadó ideológiának tekinthető, egyenesen vak a kulturális elkülönülésre, univerzalizmusa a nemzeti kultúrák felszámolását vonja maga után.

Békés Márton, a magyar jobboldal egyik vezető gondolkodója szerint „a nemzeti öntudatot szerzte Európában harapófogóba fogja a világpolgárság és a bevándorló háttérű etnikai-vallási és a posztmodern szexuális kisebbségi identitások internacionalizmusa”.⁹ Olvasatában a nemzetállam hivatott mindazok érdekeinek képviselőjére, akik nemzethez, annak nyelvéhez, tájaihoz és kultúrájához kötöttek, tehát életviláguk még intakt maradt. Füredi a nemzetben nem csupán a legitimitáció letéteményesét látja, hanem a szolidaritás alapjait is, mivel csak a nemzeti összetartozás képes létrehozni a kölcsönös felelősségvállalás kötődéseit.¹⁰ Ezzel szemben a jómódú liberális

Nemzeti koncepció
– Békés Márton:
Fordul a szél (2019)
és Orbán Balázs:
Huszárvágás (2023)

5 ALFRED SCHÜTZ: *Az idegen = A fenomenológia... I.m.*

6 Lásd bővebben: HANS FREYER: *Theory of Objective Mind. An Introduction to the Philosophy of Culture.* Ohio U. P., Athen, 1991.

7 WEBER: *I.m.* 48.

8 FÜREDI: *I.m.*

9 BÉKÉS MÁRTON: *Fordul a szél.* Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalomkutatásért Közalapítvány, Bp. 2019. 146.

10 FÜREDI: *I.m.*

rétegek mentalitása és életmódja élesen különbözik a többségi, nemzetállami keretek közt élőkétől, így a szakadék a „helyhez kötődő és a mobil életmód között áll fenn”.¹¹ Schütz szociológiájának egy másik fontos fogalmát felhasználva elmondható, hogy a mobil életmód testesíti meg az *idegen* 21. századi formáját, a neonomadot, aki minden lokális életvilágban kívülálló, azonban éppen ezen nemzetközisége révén kapcsolódik össze a hozzá hasonlókkal. Ez a réteg egy konstruált, állampolgárságon alapuló társadalmat erőltetne Európára. Pokol Béla jogtudós, szociológus–politológus, volt alkotmánybíró szerint ellenben a nemzeti sajátosságok/életvilágok egyedisége okán nem lehetséges egy szerződésen és jogi kategóriákon (állampolgárság) alapuló összeurópai társadalom, ugyanis az emberek természetes beállítódásuknál fogva a valóságos identitásformáló erők felé húznak.¹² Füredi ehhez kapcsolódva kiemeli, hogy a liberálisok által eszközként használt emberi jogok vagy az egységes emberiség üres gondolata csak metafizikai konstrukciók, melyek a már létező nemzeti értékeket fenyegetik.¹³ A „nyílt társadalom” elmélete kerül itt szembe a területiálisan lehatárolt kulturális és történeti összetartozás teremtette közösséggel.

A nemzeti életvilág dezintegrálása a liberális imperializmus stratégiájának szerves része, a globalizáció pedig ennek a folyamatnak a csúcspontja. Vajon miképp őrizhető meg a történelmi önazonosság ebben az összekapcsolt világban? Békés szerint a nemzetállam a függetlenség, kulturális egyediség – tehát az életvilág megőrzése – köré szerveződik, ezért a 21. századi antiimperializmus sarokköve.¹⁴ Az állam szuverenitását csakis a néptől nyerheti, ami a közös szokások, nyelv, hagyomány, történelem és szolidaritás révén a nemzettel egyenlő. E gondolatfonal mentén haladva megállapítható, hogy a demokrácia a nemzet, tehát a népszuverenitás legalkalmasabb politikai formája, sőt „a nemzeti szuverenitás és a demokrácia összekapcsolódása politikafilozófiai szintézisből a globalizáció gyakorlati gátja lett” – ehhez képest a liberális demokrácia és a nemzet dekonstrukciója révén ásná alá az államot, és ez ellen a kultúra területén komoly függetlenségi harcot kell folytatni, mely küzdelem tétje a szuverenitás, melyből semmit sem lehet engedni, mert „vagy egyben védjük meg, vagy széthullik”.¹⁵

területileg »
lehatárolt történeti
és kulturális
összetartozás

Nemzetek együttműködése

A nemzeti szuverenista paradigma antiimperialista felfogása a független és önálló nemzetállamok egymásmellettségében hisz. Paolo Becchi olasz jogfilozófus szétválasztja az Európai Uniót és Európát, ugyanis 1957-ben a római szerződés nem fosztotta meg a tagállamokat a szuverenitásuktól.¹⁶ Önálló gazdaságpolitikát, saját pénzt és törvényalkotást tett lehetővé a különböző nemzetek számára, miközben a közös piac révén mégis felölelte az európaiak jelentős részét. Becchi szerint 1992-ben, Maastrichtban jött létre az az Európai Unió, amely a nemzeti szuverenitás erodálását tűzte ki céljául. Freyer félelme valósággá vált, és a közösségi érdekekről levált gazdasági szféra a politika fölé nőtt.¹⁷ Ez vezetett oda, hogy az Európai Unió nem több mint az elitek fináncnökös rendszere, ami megfosztja a nyugati civilizációt attól a nemzeti sokszínűségtől, ami ezer éve jellemzi Európát.

A demokratikus nemzetállam jelenti a lokális életvilág politikai képviselését, a hozzá való visszatérés fejezi ki azt a bizonyos szuverenizmust, amelytől annyira félnek az elitek. Világossá kell tenni, hogy az Európai Unió gazdasági alapú szerveződése okán plutokrácia, és nem demokrácia. Ebből fakadóan lobbiták kezében van, akik elsősorban az amerikai ipar érdekeit érvényesítik, így az unió még csak autonóm szereplőnek sem nevezhető. Végezetül a Brüsszel

11 BÉKÉS: *I.m.* 148.

12 Nemzet, állam, szuverenitás. Beszélgetés Pokol Bélával. *Kommentár*, 2019/1.

13 FÜREDI: *I.m.* 46.

14 BÉKÉS Márton: Mi, bennszülöttek. *Kommentár*, 2020/2.

15 BÉKÉS: *Fordul a szél. I.m.* 10.

16 Paolo BECCHI: Szuverenista kihívás. ford. BETLEN János, *Kommentár*, 2019/1.

17 Hans FREYER: *Der staat*. E. Wiegandt, Lipcse, 1926.

által propagált ideológia nem a klasszikus liberalizmus, hanem egy kifejezetten radikális globalizmus. Ez a progresszív egyveleg a nemzeti életvilág tagadására épül, azt minden eszközzel igyekszik megsemmisíteni. A bevándorlás szemléletét ezt legjobban, hiszen Európában nem gazdasági szükségszerűség a tanulatlan afrikai és közel-keleti tömegek beengedése, még csak nem is a gyarmati múltból fakadó morális kötelesség. Egyedül a nemzeti identitás felszámolása a célja, a liberális Európai Egyesült Államok erőszakos megteremtésének eszköze.

Az Európai Unió liberális formája helyett a Nemzetek Európája biztosíthatja a demokrácia, a nemzeti kultúra és hagyomány fennmaradását. Európa népei ugyanis „nem hidakat szeretnének építeni, nem is falakat, hanem kapukat, de úgy, hogy náluk legyen a kulcs” – írja Becchi.¹⁸ Orbán Balázs, a magyar miniszterelnök politikai igazgatója ezt az imperatívuszt a konnektivitás fogalmával ragadta meg.¹⁹ A konnektivitás, szemben a neoliberális paradigmával, nem bízza kizárólag a piaci szereplők belátására a gazdaságot, hanem megfelelő felügyeletet kíván biztosítani fölötté az állam formájában. Magyarország ennek szellemében cserélte le a *minimal state* elvét a fejlesztő államéra, ahol a hazai vállalkozások és munkahelyteremtő beruházások segítése révén a lakosság életminősége is javul anélkül, hogy önazonosságának feladására kényszerülne. Orbán Balázs szavaival élve „a konnektivitás növeli egy ország ellenálló képességét [...] és különösen alkalmas kitörési stratégiának, mivel a kapcsolatok számának növekedése fokozatosan erősíti az adott ország gazdasági befolyását”.²⁰ Az ennek révén kialakuló pluralitás éles ellentétben áll a nyugati liberálisok azon törekvésével, miszerint tömbökbe szerveznék a világot, így vonva ellenőrzésük alá a kisebb nemzetek erőforrásainak jelentős részét.

Zárógondolatként elmondható, hogy a nemzeti szuverenizmus egyik alapvető célja az állam cselekvőképességének megőrzése, amelynek legitimitása a nép–nemzet–demokrácia összefüggésből épül fel. Ezzel szoros összefonódásban a szuverenizmus a gazdasági életben is érvényt akar szerezni a közösségi céloknak, ennek révén utasítja el a nemzetközi pénzügyi szervezetek befolyását. Ezzel ellentétben a liberális kapitalizmus „cél nélküli célszerűsége” nincs tekintettel a történelmi-kulturális egységekre, számára csak fogyasztók léteznek.

EURÓPAI BIRODALOM

„Európa számára a legjobb politikai berendezkedés nem a pusztá absztrakcióból fakad, hanem sokkal inkább saját történelmének gondos mérlegeléséből és tapasztalatainak jelen világunkban történő alkalmazásából” – fogalmaz David Engels ókortörténész.²¹ A forradalmi konzervativizmus és a szociológiai gondolat találkozása ugyan ritka pillanat, azonban annál termékenyebb.²² Elsősorban Freyer, Carl Schmitt és Oswald Spengler művei tanúskodnak erről, ám egyes kortárs gondolkodók is ide sorolhatóak, legyen szó az imént idézett Engelsről vagy Benedikt Kaiserről. Ebben az alfejezetben arra teszek kísérletet, hogy a forradalmi konzervativizmus és a szociológia gyümölcsöző szintetizálása révén jelöljem ki azokat a fundamentumokat, melyek Európa számára egy jövőbeli alternatívát kínálhatnak a liberális nyitott társadalommal szemben.

Az emberi elkülönülés dinamikája

A múlt század egyik jelentős történelmi szociológusa, Norbert Elias alkotta meg az emberi közösségek elkülönülésének leírására alkalmas munkafogalmat, az ún. túlélési egységet. A német gondolkodó szerint a társadalmi dinamikák

18 BECCHI: *l.m.* 49.

19 ORBÁN Balázs: *Huszárúgás. A konnektivitás magyar stratégiája*. MCC Press, Bp. 2023.

20 ORBÁN Balázs: *Konnektivitás: a magyar globalizációs stratégia*. *Mandiner.hu*, 2023. március 8.

21 DAVID ENGELS: *Európa újjáépítése*. ford. SÁNDOR Lénárd, *Kommentár*, 2019/4. 58.

22 Lásd bővebben többek között: BÉKÉS Márton: *Konzervatív forradalom*. Kommentár Alapítvány, Bp. 2023.; ARMIN MOHLER: *Die konservative Revolution in Deutschland 1918–1932*. Ares-Verlag, Graz, 2005. és LUCIAN TUDOR: *From the German Conservative Revolution to the New Right. A Collection of Essays on Identitarian Philosophy, Identitas*. Círculo de Investigaciones Pancriollistas, Santiago de Chile, 2015.

»» forradalmian konzervatív Európa-koncepció

előre nem megtervezett, sajátos törvényszerűségek mentén formálódó, alapvetően történetiségbe ágyazott folyamatai meghatározott irányú integrációs és dezintegrációs hatásokkal járnak. Minden egyes ember szükségszerű kötődésekkel és kötöttségekkel jön a világra, ezek alól kibújni vagy ezektől független látószöveget felvenni lehetetlenség. A kölcsönös függések mentén elhatárolható csoportokat Elias az alakzat fogalmával ragadta meg, ennek segítségével lépve túl a hagyományos egyén–társadalom dichotómián. Úgy vélte, az összeszövődés-összefüggések elemzési egységé emelésével elkerülhetők azok a félrevezető viták, amik vagy az egyént, vagy a társadalmat helyeznék előtérbe, helyette az interdependens egyének társadalmáról beszélt. Ez a relacionista megközelítés nagyfokú mozgásteret biztosít a komplex társadalmi valóság leírására, azonban strukturális gyengepontja az elsődleges kapcsolatok elhatárolása a kevésbé fontos kötésektől.

Amennyiben elfogadjuk, hogy életünket kölcsönös függések hálója szövi át, akkor felmerül a kérdés, hogy mégis milyen dinamikák mentén határolódnak el egymástól a társadalmak, miért nem egy nagy világtársadalomban élünk? Norbert Elias pontosan ennek leírására vezette be a túlélési egység fogalmát.²³ Ezen alakzatok sajátossága, hogy a túlélési funkciói köré szerveződnek, tagjaik számára fizikai és mentális biztonságot nyújtanak; ennyiben védekező és támadó képességeket testesítenek meg.²⁴ Történelmi entitásként eltérő kulturális tér és idő szerint igen heterogén formavilágot képviselnek. A középkori hűbéri kötelékek, városállamok, majd a modernitásban születő nemzetállamok mind túlélési egységnek tekinthetők. A közös funkciókörön túl jellemző rájuk, hogy egyre kiterjedtebb integrációs szinten szerveződnek meg.²⁵ A szuverenitás (normája) kiemelt jelentőségű ezen alakzatok számára, ugyanis addig képes a túlélési egység funkcióit betölteni, amíg egyetlen más entitás sem tud behatolni engedély nélkül a területére. Ez a túlélési egységek és más alakzatok, például családok, foglalkozási csoportok vagy gazdasági társaságok közötti döntő különbség. Ezek a figurációk egymással relációban jönnek létre és konstituálódnak, a köztük feszülő versengés és (nem feltétlen fizikai) küzdelem révén identifikálhatóak a túlélési funkcióik.²⁶ Egy ilyen viszonyrendszer következetes végiggondolása az „emberiség” pluriverzumként való leírásához vezet. Egy világot átfogó intézmény (mondjuk az ENSZ) csak akkor szolgálna a legmagasabb támadó és védekező funkciókkal bíró figurációként, ha a Föld népei egy idegen fajjal találnák szemben magukat. Más szavakkal „az emberiség nem politikai fogalom, nem is felel meg e fogalomnak semmiféle politikai egység vagy közösség és semmiféle státusz”.²⁷

Carl Schmitt, akitől az előbbi idézet származik, a „politikainak” olyan definícióját adta, amely erős affinitást mutat Elias túlélési egység fogalmával. Schmitt esetében a politikait nem más szférákkal szembeállítva, kizárólagosan kell meghatározni, hanem az arra jellemző kritérium alapján. Ez a kritérium az emberek végső elkülönülése, vagyis nem más, mint a barát–ellenség oppozíció legradikálisabb kifejeződése.²⁸ Ahogy Elias túlélési egysége, úgy Schmitt

A Német-római Birodalom zászlaja a *Livro de Aurotos* című portugál címerkönyvben, 1416–17 (Wikimedia Commons)

23 Norbert ELIAS: *What is sociology?* Columbia U. P., New York, 1978. 137–139.

24 Norbert ELIAS: *The Retreat of Sociologists into the Present. Theory, Culture & Society*, 1987/2–3.

25 Norbert ELIAS: *Towards a theory of communities = The sociology of community*. szerk. Colin BELL – Howard NEWBY, Routledge, London, 1974. xxv–xxvi.

26 KURUCZ Barnabás: *Figurációs szociológia mint a határmegvonás szociológiája. Kultúratudományi Szemle*, 2022/4. 104.

27 CARL SCHMITT: *A politikai fogalma* [1932] = *Uő.: A politikai fogalma*. szerk. és ford. Cs. Kiss Lajos, Attraktor–Pallas Stúdió, Bp. 2002. 37.

28 Uo. 19.

Európai bizottság –
A hét választófejedelem
VII. Henrik német-római
császár megválasztásakor
Frankfurtban,
1308. november 27-én
(Wikimedia Commons)

Politische-fogalma is az emberek elválásának és az ezáltal létrejövő csoportok egységének legintenzívebb foka. Szintén közös pont a két gondolkodóban, hogy szerintük a társulás és széthúzás során kialakuló egységek között a fizikai harc nem alapvető, azonban a háború lehetősége és ezáltal a kölcsönös fenyegettség mindig adott, ahogy a kulturális idegenség is.

Az emberek legradikálisabb (tehát schmitti értelemben vett *politikai*) elkülönülése révén létrejövő túlélési egységek egyben értelemmel teli alakzatok is, vagyis generációkon átívelő értelemvilágok. A már idézett Hans Freyer, nem mellesleg Schmitthez hasonlóan a két világháború közötti Németországban kibontakozó konzervatív forradalom szociológusa úgy vélte, hogy az egyén élete a közösségi kötések révén nyer értelmet.²⁹ Mindez kollektív célokban, eszközökben és szimbólumokban kap objektívált formát, melyeket – Elias fogalmával élve – a túlélési egység szervez meg.³⁰ Ezáltal a legitimitáció az értelemadáson keresztül történik meg, így hozva létre a Weber-féle definíció szerinti uralmat. A szociológus Helmut Schelsky, éppenséggel Freyer tanítványaként, pontosan az értelemadás és uralom kapcsolatát vizsgálta. Úgy vélte, hogy a közbeszéd témáinak meghatározása, a fontosnak vélt értékek megnevezése és/vagy más értékek jelentéktelenné tétele és az események narratívába foglalása képezi az értelmiség egy meghatározott része által gyakorolt uralom lényegét.³¹ A modern társadalmakban a tudástermelésbe és információfogyasztásba egyre szélesebb rétegek csatlakoznak be, ezért az értelemadás és értelemközvetítés funkciói elkerülhetetlenül felértékelődnek, és magára az egész társadalomra kihatnak. A politikai térben mindez elsősorban tudatirányító formában jelentkezik, ami a metapolitika térhódításában csúcspontot ér el.³² Mármost Schelsky és Elias munkásságának összeolvasása révén megállapítható, hogy a túlélési egységen belül a legitimitáció kiépítése vagy alácsúszása céljából az értelemadás monopóliu-

29 FREYER: *Theory of Objective Mind. I.m.*

30 Vö. Jerry Z. MULLER: *The Mind and the Market*. Anchor Books, New York, 2022. 106–107.

31 Helmut SHELFSKY: *A munkát mások végzik el*. ford. RIECKMANN Tadeusz, Századvég, Bp. 2022. 76–80.

32 Lásd bővebben: BÉKÉS Márton: *Kulturális hadviselés. A kulturális hatalom elmélete és gyakorlata*. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalomkutatásért Közalapítvány, Bp. 2020.

máért egyre hevesebb küzdelem alakul ki, a társadalom gondolkodásának megszervezése pedig elengedhetlenné válik.

Freyer úgy vélte, hogy a kultúra újbóli elsajátításának történelmi folytonossága okán a történelmi formák és hagyományok kiemelt értelemtöbbletet adnak az azt hordozó emberek számára.³³ Freyer szerint azonban a modernitás során különböző szférák (politika, gazdaság, vallás, művészet stb.) jöttek létre, és egyre inkább saját logikájuk szerint működnek, folyamatos konfliktusokat generálva. Mindezek révén elvesz a közös kulturális horizont, megszűnik a kollektív értelem. Ebből a válságból a német szociológus szerint az állam jelenti a kiutat. A gazdaság, akár csak a tudomány, hajlamos országhatárokon átívelő összességűvé válni, az általa integrált világtársadalom régi liberális gondolat. Ezzel szemben a politika az elkülönülésből jön létre, éppen ezért a történelmi partikularitások védelme elsősorban az élet ezen szférájától várható.

A birodalom természete és helye Európában

Európában ma a nemzetállam jelenti a túlélési egységet, miközben egy liberális univerzalizmus jegyében tevékenykedő elit a történelmi gyökereitől és önértelmezésétől megfosztott Európai Egyesült Államok összeeszkábálásán dolgozik. Alain de Benoist, a francia Új Jobboldal alapító teoretikusa szerint a 21. század meghatározó folyamatai azonban épp ellentétes stratégiát követelnek meg. Benoist úgy látja, hogy a civilizációs államok felemelkedése egy olyan új korszak hajnalpírját jelenti, amelyben a világrend multipoláris, alapegységeit már nem a nemzetállamok képezik.³⁴

A geopolitikai normák mentén történő összekapcsolódások, valamint kiterjedt gazdasági, politikai, kulturális és szövetségi rendszerek okán a konfliktusok már nem a nemzetállamok közötti hagyományos versengés formáját öltik, nem is az emberiség valamiféle egyesülését a liberalizmus lobogója alatt, hanem egyre inkább – Samuel P. Huntington közismert megállapításainak megfelelően – a civilizációk összecsapásaként jelentkeznek.³⁵ Sokan kívántak és kívánnak ma is megálljt parancsolni a társas alakzatok közötti versenyhelyzetek megváltozásának, a relatív egyensúlyi állapotok megszűnésének és az államok közötti konkurenciaharcoknak. Azonban a történelem eddigi menete során mindig ezek a feszültségek győztek a megálmodott egyensúlyi állapotok ellenében. Sem a liberális demokrácia, sem a nemzetállam nem jelenti a történelem végét. A nemzeti szuverenizmus klasszikus koncepciója emiatt kérdéses, hiszen ma már a világpolitikát olyan szuperhatalmak irányítják, mint az Amerikai Egyesült Államok vagy éppen Kína. Ezek az erőközpontok könnyedén maguk alá gyűrik az egyes európai nemzeteket. Ráadásul a felemelkedő civilizációs államok nemcsak a szuverenitás új formáját kezdték el felépíteni, hanem történelmi sajátosságukat, egyedi világlátásukat helyezik szembe a nyugati univerzalizmussal (erre Kína az egyik legjobb példa). Felemelkedésük jelzésértékű: a korszellem változik, Európa pedig válságba jutott, lassan reagál az elkerülhetetlen átalakulásra.

A múlt század '20-as éveiben zajló konzervatív forradalom egyik fontos teoretikusa, Oswald Spengler úgy látta, a civilizációk azonos szakaszokon esnek át, tehát a történelem nem egy folyamatos lineáris fejlődés, hanem sokkal inkább különböző civilizációk felemelkedésének és hanyatlásának színtere. Épp ebből fakadóan a történelmi összehasonlítások megfelelő iránytűként szolgálhatnak a jelen számára. A már idézett David Engels Spengler nyomvonalán haladva azt állítja, hogy az Európai Unió válsága párhuzamba állítható a római köztársasággal.³⁶ Az általa azonosított problémák (elnéptelenedés,

nemzeti kultúrák sokaságát magában foglaló európai civilizáció »

33 Vö. KURUCZ Barnabás: *Sociology From the Right* – Hans Freyer. *Hungarian Conservative*. <<https://www.hungarianconservative.com/articles/philosophy/sociology-from-the-right-hans-freyer>>

34 Alain DE BENOIST: *The Time of the Civilisational States*. Arktos.com, 2023. április 26. <<https://arktos.com/2023/04/26/the-time-of-the-civilisational-states>>

35 Samuel P. HUNTINGTON: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. ford. PUSZTA Dóra – GÁZSITY Milla – GECSÉNYI Györgyi, Európa, Bp. 2018.

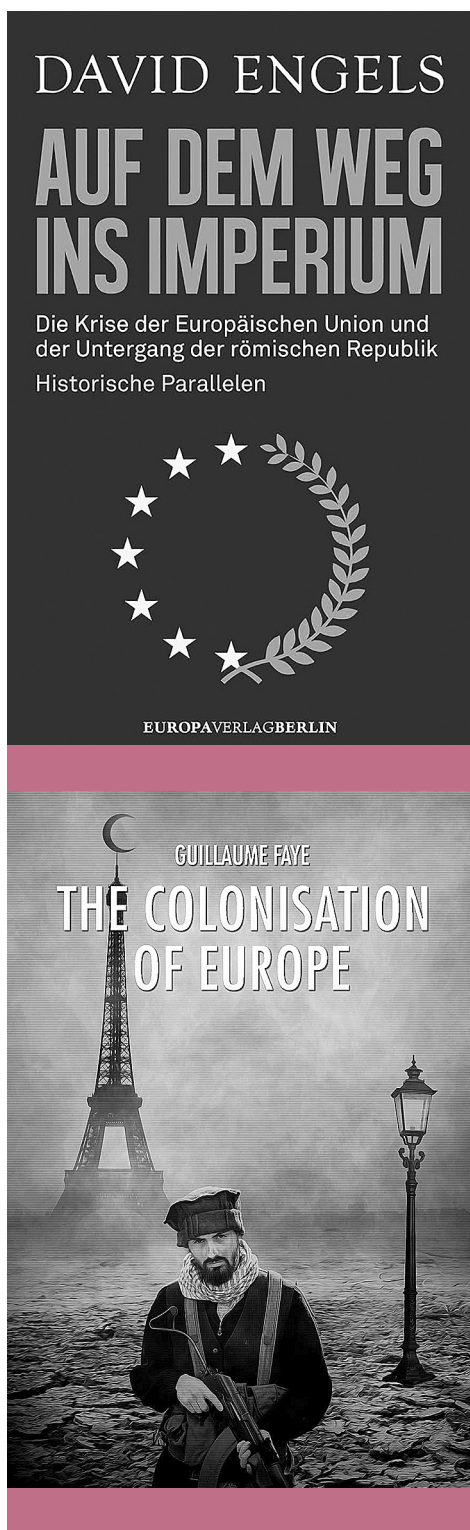
36 David ENGELS: *Auf dem Weg ins Imperium. Die Krise der Europäischen Union und der Untergang der Römischen Republik*. Europa, Berlin, 2014.

a hagyományos családmódel felbomlása és az egoista individualizmus erősödése, szekularizáció, politikai közömbösség, az állam szerepének megkérdőjelezése, polgári infantilizmus) többsége a Freyer által leírt közös értelemhorizont

elvesztésével, valamint a vele szoros összefüggésben lévő, Elias és Schmitt révén definiált elhatárolási törvényszerűség megtagadásával hozható összefüggésbe. Engels szerint valóban történelmi tapasztalat, hogy a civilizációk többsége az egyesülés archaikus formáitól kezdve a kisebb hercegségeken át a nagyobb politikai entitásokig egyre magasabb integrációs szintet ér el egészen a birodalmakig – ezt a szakaszt pedig a széthullás követi. Engels javaslata szerint az Európai Uniónak követnie kellene az egykori római köztársaság útját és egyfajta 21. századi principátust kellene kialakítania, melynek révén elkerülheti a bukást. Egy ilyen autoriter, konzervatív fordulatot alapuló birodalom biztosíthatná az európai civilizáció fennmaradását – állítja.

A birodalom tehát az ő olvasatában Európa korlátozott integrációját jelenti. Szemben a liberális elképzeléssel, nem törekszik egységes homogén kultúra megteremtésére, hanem a nemzeti kultúrák sokaságát magában foglaló európai civilizáció politikai formája kíván lenni. Ebből fakadóan a központosítás és a szubszidiaritás közötti kellő egyensúly jellemzi. Ez egyszerre jelenti az európai nemzetek elismerését, identitásuk megőrzését, történelmi összetartozásuk kihangsúlyozását, valamint a nem európai civilizációktól való elhatárolást. A kortás konzervatívok egy csoportja Engels birodalomértelmezését követve „a középkor olyan töbetnikumú szövetségi államait veszik alapul, amelyekben Európa a saját történelmét átélte”.³⁷ Ennek révén jön egy Schmitt-féle nagytér (*Großraum*), vagyis egy olyan átfogó regionális földrajzi, valamint kulturális-történelmi integrációs forma, ami az egy civilizációhoz tartozó nemzeteket minden heterogenitásuk ellenére egyetlen gazdasági, katonai és politikai egységbe foglalja.³⁸

A liberálisok ehhez képest távolról sem autonóm birodalomban gondolkodnak, az általuk hangoztatott „nyílt társadalom” globális-hálózati föderációja képtelen védelmet nyújtani az európaiak számára, hiszen – ahogy a migrációs válság kapcsán egyértelművé vált – az eltérő civilizációkból tömegesen érkezőkben nem az idegent, hanem a lehetőséget látták terveik megvalósításához; az emberiség alszent és üres jelszava alatt semmibe vették a történelmi népek biztonságát; előbb szálltak szembe a kereszténységgel, mint hogy felléptek volna az erőszakos iszlámmal szemben stb. Benedikt Kaiser, a kortárs német *jungkonservatívok* meghatározó alakja helyesen állapítja meg, hogy a liberális „EU-Európa (vagyis nem önmagában Európa) egy közös piac, több száz millió különálló piaci résztvevővel – ez nem jelent olyan védőernyőt a népek számára, amelynek révén cselekvőképes és politikailag egységes módon alkalmas lenne az egyre fenyegető problémák leküzdésére”.³⁹ Külső határai nyitottak, saját civilizációs hagyatékát semmibe veszi, működési elve merőben gazdasági, mellőzve a szociális gondoskodás és a történelmi identitás alapvető elemeit.

Európai krízis –
David Engels: *Útban a birodalom felé* (2014)
és Guillaume Faye: *Európa gyarmatosítása* (2016)

³⁷ ENGELS: *Európa újjáépítése*. I.m. 61.

³⁸ CARL SCHMITT: *The Nomos of the Earth in the International Law of Jus Publicum Europaeum* [1950] Telos Press, Candor, 2006.

³⁹ BENEDIKT KAISER: Az eljövendő konzervativizmus. ford. HÁRSHEGYI Zsuzsanna, *Kommentár*, 2021/1. 74.

EURÓPAI RENESZÁNSZ

Az eddigi helyzetértékelést összefoglalva elmondható, hogy az emberiség pluriverzum, ami az elhatárolás legradikálisabb formájaként egymással versengő túlélési egységekre – többnyire nemzetekre, nemzetállamokra – oszlik. Ezek az alakzatok tagjaik számára fizikai, világnézeti és szociális védelmet nyújtanak. *Ma Európában a nemzetállam jelenti a túlélési egységet, azonban a civilizációs államok felemelkedésével, valamint az egyes nemzeteken átívelő fenyegetésekkel szemben új, civilizációs szintű formációra van szükség.* Ezzel szemben a globális-liberális „nyílt társadalom” számára a történelmi, kulturális formák elhatárolása vakfoltot, a tömeges bevándorlás pedig rövid távú gazdasági lehetőséget jelent.

A megoldás kizárólag jobbról érkezik. Egy *eljävendő konzervatív Európa* formavilágát csakis a múltból nyerheti, a középkori keresztény birodalom szerkezetileg megfelelő alapot is szolgáltat ehhez a vállalkozáshoz. A konzervatív politikának arra kell törekednie, hogy az új Európai Birodalom egyben túlélési egység is legyen, amely a technológiai, gazdasági és egyéb előnyök mellett képes megőrizni a közös kulturális horizontot. Ehhez azonban biztosítani kell az értelemadás monopóliumát, a társadalmat pedig az Európai Birodalommal kompatibilis értékekkel és világnézettel kell felvértezni. Ilyen érték a történelmi kontinuitás és a patriotizmus – mindez öntudatot biztosít az embereknek, így nemcsak saját történelmüktől elidegenedve, pusztán gazdasági erőforrásként létezhetnek, hanem egy történelmi közös célért munkálkodhatnak. A kortás konzervatív gondolkodás egyes irányzatai már az *eljävendő Európai Birodalom* körvonalain dolgoznak. Ha pontokba szedve szeretnénk összefoglalni azokat az irányvonalakat, amik az Európai Birodalmat mint túlélési egységet jellemeznék, a következőket mondhatnánk:

a megoldás kizárólag
jobbról érkezik

1. A politika szuverenitásának helyreállítása, ennek érdekében a multinacionális cégek korlátozása, az állami szerepvállalás fokozása, ezáltal a gazdasági szervezetek túlhatalmának letörése.⁴⁰
2. A szociálpolitika mint a társadalmi formaképzés monopóliumának kiemelt területté tétele.⁴¹
3. Egységes európai hadsereg megteremtése a katonai függetlenség érdekében.⁴²
4. Az Európai Birodalom polgárainak történelmi identitását fenyegető külső eszmék (iszlám, *woke*) elleni hatékony fellépés.⁴³
5. Európa felszabadítása az amerikai kulturális, gazdasági és politikai befolyás alól.⁴⁴
6. A digitális szuverenitás és a technológiai függetlenség megteremtése, valamint a technológia beintegrálása az európai társadalmak mindennapi életébe.⁴⁵
7. A nemzetállamok az Európai Birodalom alá rendelt közigazgatási egységként és kulturális autonómiával rendelkező területekként kerülnének megőrzésre.

Az európai jobboldal visszatért, és immár nemcsak a múlt antikváriusa kíván lenni, hanem az *eljävendő* kovácsmestere. A ma bevett struktúrák és konvenciók merőben a liberalizmus stílusvilágát tükrözik, ezért nem a megőrzés, hanem a(z újra)teremtés a jobboldal feladata. Az európai reneszánsz azonban nemcsak egyféleképp mehet végbe: nemzetállam *vagy* birodalom, kultúra *vagy* civilizáció, 21. századi demokrácia *vagy* autokrácia, minimalista *vagy* kiterjesztett technológia – ezek a kor nagy kérdései. A jobboldal számára több alternatíva is nyitva áll, egyelőre nincsenek végleges válaszok, de az biztos, hogy „csupán konkrét cselekedetekkel szállhatunk szembe az általános hanyatlással”.⁴⁶ ■

40 Jean THIRIART: *Europe, an Empire of 400 Million*. Arkto Media, London, 2021. 90–95.

41 KAISER: *Az eljävendő... I.m.*

42 Daniel FRIBERG: *The Real Right Returns*. Arkto Media, London, 2018. 29.

43 Norman LOWELL: *Imperium Europa*. Arkto Media, London, 2019.

44 BÍRÓ András: Független Európa. *Kommentár*, 2023/3.

45 Guillaume FAYE: *Archeofuturism*. Arkto Media, London, 2020.

46 David ENGELS: *Mit tegyünk?* ford. B. SZABÓ Dezső – B. SZABÓ Károly, MCC Press, Bp. 2021. 47.